

Державний служба статистики України

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
СТАТЕВО-ВІКОВОГО СКЛАДУ
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**

на 1 січня 2013 року

Київ

Чисельність постійного населення України на 1 січня 2013 року, за оцінкою, становила 45372,7 тис. осіб. З них 31123,0 тис. осіб (68,6%) – жителі міських поселень і 14249,7 тис. осіб (31,4%) – жителі сільської місцевості.

Довідково: Постійне населення – це населення, яке постійно проживає на момент перепису на певній території, враховуючи тимчасово відсутніх, якщо їхня відсутність у місці постійного проживання не перевищувала 12 місяців.

У структурі населення України 53,8% (24410,0 тис. осіб) складають жінки і 46,2% (20962,7 тис. осіб) – чоловіки. Зі зростанням питомої ваги чисельності чоловіків у структурі населення продовжуються позитивні зрушення (які спостерігаються з 2009 року) у співвідношенні статей. На кінець 2012 року на 1000 чоловіків припадало 1164 жінки, тоді як на початок року – 1167 (на початок 2009 року – 1170). Однак зміни у статевій структурі населення міських та сільських жителів мають неоднаковий характер: у міських поселеннях із 2009 року співвідношення майже не змінюється і коливається в межах 1183–1184, а в сільському населенні "навантаження" на чоловіків щорічно зменшується (так, на початок 2009 року в сільській місцевості на 1000 чоловіків припадала 1141 жінка, а на початок 2013 року – 1126).

Основний чинник формування статевої структури населення країни – смертність чоловіків та жінок.

Щороку народжується хлопчиків більше, ніж дівчаток. Так, у 2012 році від загальної кількості народжених хлопчиків народилось 51,6%, а дівчаток – 48,4%, або ж на 100 дівчаток припадало 107 хлопчиків.

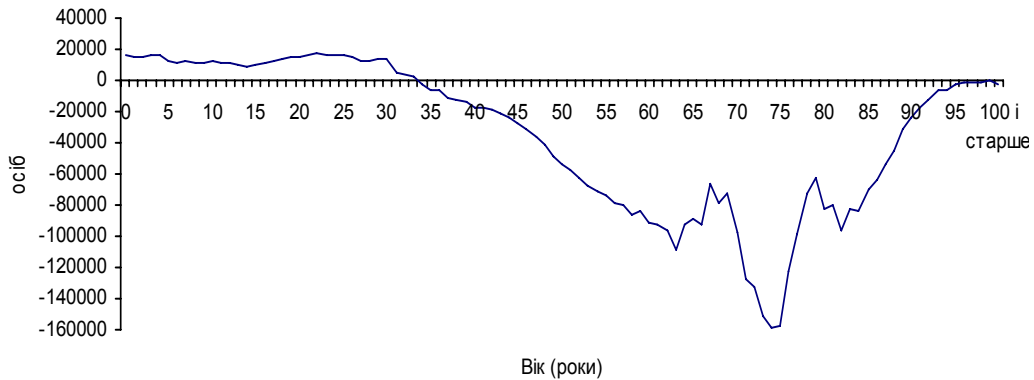
Однак уже смертність дітей віком до 1 року має статеві відмінності: у 2012 році на 1000 живонароджених відповідної статі померло 9,3 хлопчиків та 7,5 дівчаток. Із віком різниця в рівнях смертності зростає. Так, уже починаючи з віку 20–24 роки смертність чоловіків перевищує показник для жінок утричі.

Індикатором суттєвої статевої диспропорції структури населення є гендерна різниця показників середньої очікуваної тривалості життя при народженні: у 2012 році середня очікувана тривалість життя при народженні для чоловіків становила 66,11 року, для жінок – 76,02 року. Тобто різниця середньої очікуваної тривалості життя при народженні між чоловіками та жінками становила 9,91 року, тоді як, наприклад, у Швеції та Нідерландах – 4 роки, у Німеччині – 5 років.

Довідково: Середня очікувана тривалість життя населення при досягненні точного віку – середнє число років, яке проживуть ті, хто дожив до певного віку (початку вікового інтервалу), за умови збереження в кожному наступному віці сучасного рівня смертності.

Чисельна "перевага" жінок над чоловіками у складі населення спостерігається із 34 років та з віком збільшується.

**Різниця чисельності чоловіків і жінок
на початок 2013р.**

Водночас "перевага" жінок над чоловіками в міському населенні починається з 27 років, у сільському – із 48 років.

Статево-віковий склад населення країни результат дії багатьох факторів, як демографічних (народжуваності, смертності, міграційних процесів), так і тих, що на них впливають – історичних та соціально-економічних.

В останні 11 років, незважаючи на щорічне зменшення чисельності населення (як загальне, так і природне зменшення чисельності населення), депопуляція призупинилась.

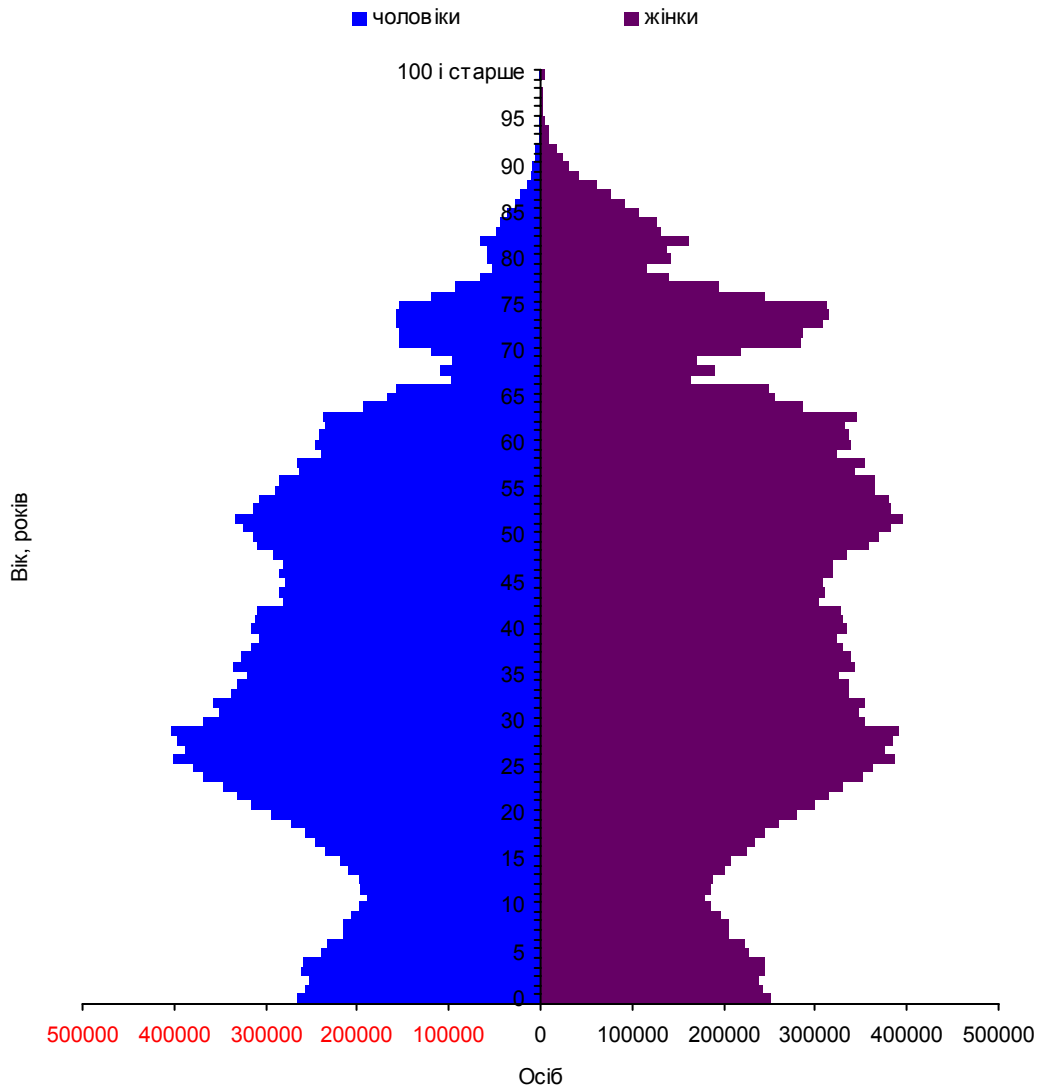
Довідково: Депопуляція населення – звужене відтворення населення (коли наступні покоління менші за чисельністю від попередніх), що призводить до систематичного зменшення чисельності населення і структурних зрушень у розподілі населення за віком у бік старших вікових груп.

У 80-х роках відбулося зростання народжуваності, а в 90-х та на початку XXI століття – зменшення. Починаючи з 2002 року, поступово зростає кількість народжень, що утворює на нижній частині статево-вікової піраміди широку основу.

Необхідно зазначити, що горизонтальні лінії статево-вікової піраміди відображають виключно числа народжених, "скориговані" впливом смертності й міграції. Так, "порожнина" у віці 67–70 років утворилась за рахунок ненароджених дітей упродовж другої світової війни (а не за рахунок смертності). На піраміді відбиваються всі демографічні кризи, які спостерігались протягом принаймні останніх 80 років.

Специфікою статево-вікової піраміди населення України є її хвилеподібний характер.

Статеві-вікова піраміда населення України на початок 2013 року

Незважаючи на зростання народжуваності, загальна кількість дітей у віці 0–15 років зменшувалась і тільки в останні два роки вона почала збільшуватись: упродовж 2011 року на 17,5 тис. осіб, 2012 року – на 54,6 тис. осіб.

Чисельність населення у віці 16–59 років за останні п'ять років зменшилась з 29,7 млн. осіб до 28,6 млн. осіб. Також зменшилась частка осіб цієї вікової групи в загальній чисельності населення – на 1 січня 2013 року вона становила 63,1%. Цей процес буде продовжуватись, оскільки у цю вікову групу будуть "входити" когорти з чисельністю менше 400 тис. осіб, а "виходити" більше ніж 600 тис.

Чисельність населення окремих вікових груп

(на початок року)

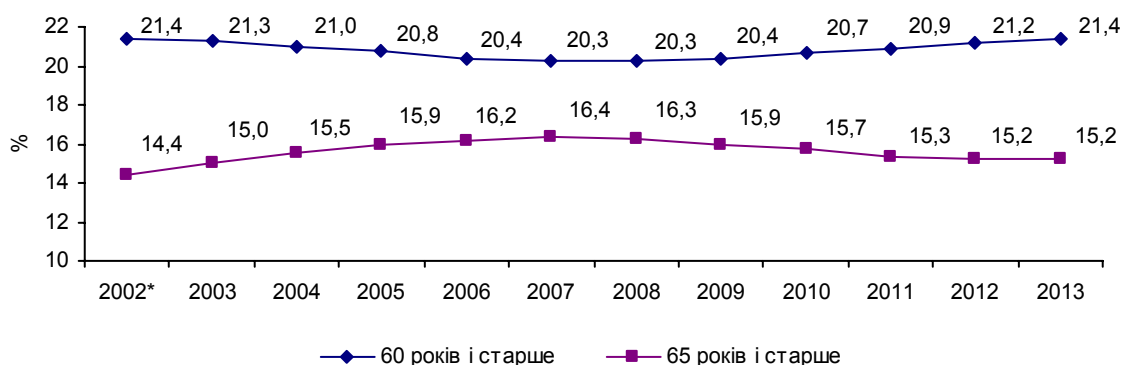
	Усього, осіб	У тому числі у віці			Частка в загальній чисельності населення, %		
		0–15 років	16–59 років	60 років і старше	0–15 років	16–59 років	60 років і старше
2008	46192309	7070963	29738562	9382784	15,3	64,4	20,3
2009	45963359	7005022	29585980	9372357	15,2	64,4	20,4
2010	45782592	6982589	29328566	9471437	15,3	64,0	20,7
2011	45598179	6975669	29090079	9532431	15,3	63,8	20,9
2012	45453282	6993132	28842213	9617937	15,4	63,4	21,2
2013	45372692	7047723	28622908	9702061	15,5	63,1	21,4

На початок 2013 року майже кожен сьомий житель України перебував у віці 65 років і старше.

Водночас частка населення у віці 60 років і старше (показник старіння населення, який рекомендовано Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України) на 1 січня 2013 року склала 21,4%.

Показники старіння населення України

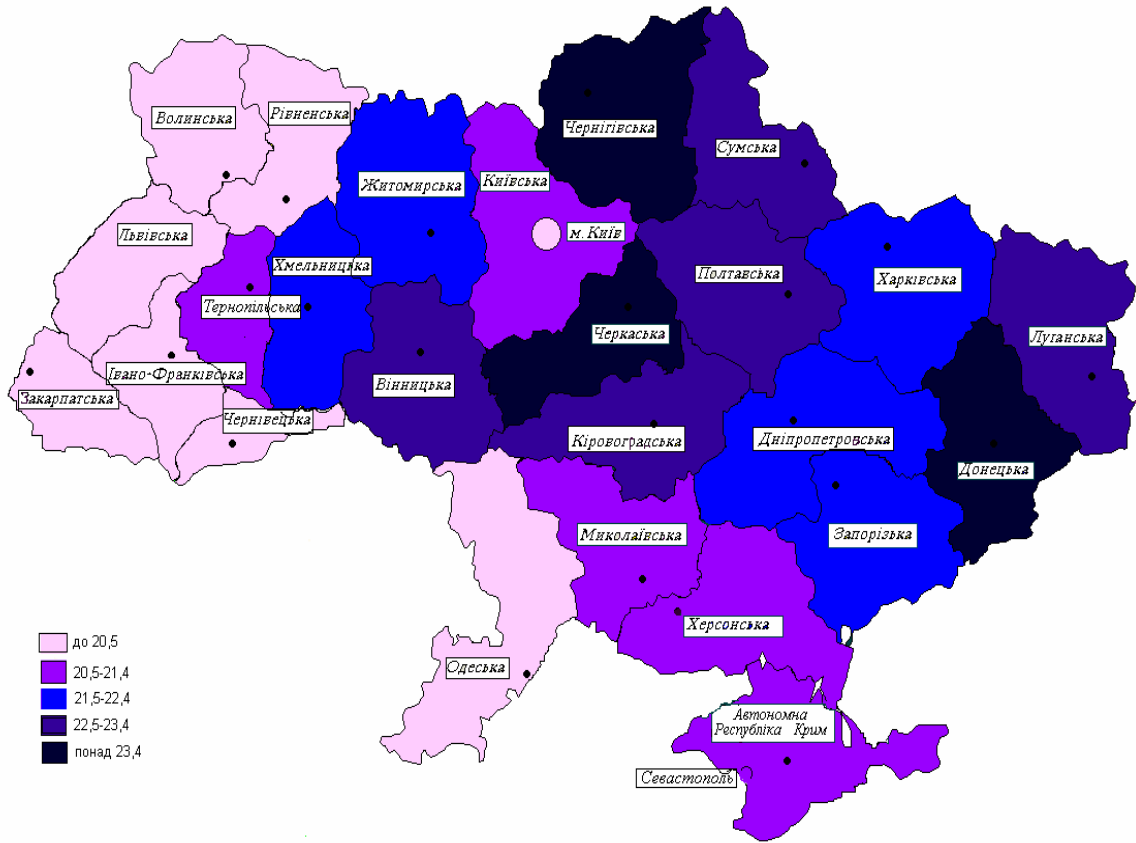
(у % до загальної чисельності постійного населення; на початок року)

* За даними Всеукраїнського перепису населення станом на 5 грудня 2001р.

В Україні рівень старіння населення серед регіонів значно різниться. Так, частка осіб у віці 60 років і старше варіює від 16,2% у Закарпатській області до 25,4% у Чернігівській.

Рівень старіння населення регіонів України на початок 2013 року
(населення у віці 60 років і старше у % до загальної чисельності постійного населення)

Вікова структура визначає і демографічне навантаження – на 1 січня 2013 року на 1000 осіб у віці 16–59 років припадало 246 осіб у віці 0–15 років та 339 осіб у віці 60 років і старше.

Демографічне навантаження на населення у віці 16–59 років в Україні

(на 1000 осіб у віці 16–59 років; на початок року)

	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці	
		0–15 років	60 років і старше		0–15 років	60 років і старше		0–15 років	60 років і старше
2008	553	238	315	490	212	278	706	300	406
2009	554	237	317	495	212	283	695	295	400
2010	561	238	323	507	215	292	691	293	398

Продовження

	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці		загальне навантаження	у тому числі особами у віці	
		0–15 років	60 років і старше		0–15 років	60 років і старше		0–15 років	60 років і старше
2011	568	240	328	519	219	300	684	290	394
2012	576	242	334	532	223	309	680	289	391
2013	585	246	339	546	228	318	679	290	389

Більш високий рівень старіння населення в сільській місцевості зумовлює і більше демографічне навантаження, ніж у міських поселеннях. Разом з тим, якщо в міських поселеннях загальне демографічне навантаження щорічно збільшується, то в сільській місцевості спостерігається зменшення навантаження.

Оскільки чисельність населення в міських поселеннях більша ніж удвічі за чисельність населення в сільській місцевості, тенденція до зростання демографічного навантаження в цілому по країні визначається зростанням цього показника в міському населенні.

Середній вік населення країни на початок 2013 року становив 40,5 року, чоловіків – 37,7 року, жінок – 42,9 року.

Середній вік міських жителів 40,4 року (чоловіків – 37,7, жінок – 42,6 року), а сільських жителів – 40,7 року (чоловіків – 37,7, жінок – 43,5 року).

Медіанний вік населення України на початок 2013 року становив 39,7 року (жінок – 42,9, чоловіків – 36,4).

Довідково: Медіанний вік – вік, який розподіляє все населення на дві однакові частини: одна молодше медіанного віку, друга – старше його.